Vreeland in het bezit van den Engelschen Koning (1351).

Dr. ALBERTA J. PORTENGEN.

Het is waarschijnlijk slechts weinig bekend, dat het kasteel Vreeland met twee andere sterkten, Geertruidenberg en het kasteel Heemskerk in Kennemerland eenmaal gedurende korten tijd in het bezit is geweest van den Engelschen koning. Dit had plaats in de eerste jaren van de zoo vermaarde Hoeksche en Kabeljauwsche twisten. Op het gevaar af, u iets bekends mee te deelen, wil ik toch nog even in het kort de omstandigheden vermelden, die tot deze twisten geleid hebben.

In het jaar 1345 sneuvelde Willem IV, graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen in de buurt van Stavoren, bij een tocht dien hij had ondernomen om de Friezen te onderwerpen. Daar hij geen kinderen naliet, beleende de keizer van het Duitsche rijk, Lodewijk van Beieren, in naam nog steeds opperleenheer van deze gewesten, zijn gemalin Margaretha, Willems oudste zuster, daarmee. Hoewel Holland en Zeeland zwaardleenen waren, zoodat een vrouw er geen opvolgingsrecht had, werd Margaretha hier toch als gravin gehuldigd. Het stadhouderschap droeg zij op aan haar tweeden zoon Willem, met den titel van „verbeider". Reeds voor dezen tijd waren er twisten tusschen de edelen onderling en deze namen steeds in hevigheid toe. Toen nu Margaretha met het oog op de hevige verwarring, die er heerschte, in 1349 de gewesten Holland en Zeeland geheel aan haar zoon afstond tegen een groote som gelds, ried de eene partij der edelen, die door haar was achteruitgezet, benevens een groot aantal steden Willem aan, om zich niet aan deze overeenkomst te houden. Na eenige onderhandelingen over en weer brak er een burgeroorlog uit. Dit is de strijd, die bekend staat onder den naam „Hoeksche en Kabeljauwsche twisten" [1]). Over het geheel sloten

1) Het is mogelijk, dat de naam Kabeljauwen is afgeleid van de lichtblauwe schubben van het Beiersche wapen. De Hoekschen (hoek = haak) zouden dan degenen zijn, die de Kabeljauwen wilden vangen.

de steden zich bij Willem en de Kabeljauwen aan, terwijl vele adellijke geslachten aan Margaretha's zijde stonden.

Zij zocht steun bij haar zwager, koning Eduard III van Engeland, want Lodewijk van Beieren, haar gemaal, was al in 1347 gestorven. Een Engelsche vloot stak over naar Zeeland, vereenigde zich met die der Hoekschen en versloeg Willem in 1351 bij Vere[1]). Doch kort daarna keerde de kans; de Engelsch-Hoeksche vloot werd bij Zwartewaal verslagen. Nu moest Margaretha vluchten. Zij begaf zich naar Engeland en stelde de drie vestingen, die nog in haar bezit waren, Geertruidenberg, Vreeland[2]) en Heemskerk, in handen van Eduard III. Deze veranderde echter weldra van partij. Toen Willem V n.l. met Eduards nicht, Mathilde van Lancaster, trouwde, liet hij Margaretha verder aan haar lot over. Haar zaak stond nu hopeloos en in 1354 verzoende zij zich met haar zoon, waarbij zij hem tegen een jaargeld Holland, Zeeland en Friesland geheel afstond. Willem genoot echter niet lang van zijn gezag. Reeds in 1357 werd hij n.l. krankzinnig en moest zijn broer Albrecht hier in zijn plaats regeeren. Het duurde nog tot het jaar 1492, voordat er definitief een einde kwam aan de Hoeksche en Kabeljauwsche twisten[3]).

---

1) Het is wel vermeldenswaard, dat in dezen strijd waarschijnlijk voor het eerst hier te lande buskruit werd gebruikt.

2) Vreeland behoorde natuurlijk oorspronkelijk aan het Sticht, doch bisschop Jan van Diest had deze belangrijke sterkte reeds aan graaf Willem III van Holland (1304—1337) in pand gegeven.

3) Vgl. voor dit tijdperk o.a. P. J. Blok, Geschiedenis van het Nederlandsche Volk, dl. I. Door de groote verwarring, die hier na den dood van Willem IV heerschte, zijn er helaas veel oorkonden enz. verloren gegaan, zoodat onze kennis van dezen tijd slechts gebrekkig is.